

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Eğitim Öğretim Koordinatörlüğü

Öğretimin Niteliğinin Artırılması Çalışmaları: 1

1: Akademisyenlerin Hazırladıkları Öğrenme Çıktıları ve

Test Formlarının İncelenmesine İlişkin Rapor

Tamamlanması Gereken Eksiklikler ve Düzeltilmesi Gereken Yanlışlar

Hazırlayan

Doç. Dr. Ergin Erginer

Temmuz, 2025

Öğrenme Çıktılarına İlişkin Değerlendirmeler

1. Ders öğretim planlarında bulunan öğrenme çıktılarının bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenme özelliklerine ve davranış değişimine birlikte hizmet etmedikleri ve sadece bilişsel bilgi yüklemeye odaklandıkları görülmektedir. Ders öğretim planı öğrenme çıktılarının üç öğrenme alanını da kapsamına özen gösterilmelidir. Bu durum olanların hem bilişsel hem duyuşsal ve sosyal hem de yaşantısal olarak öğrendiklerini gerçek yaşamla ilişkilendirmeleri kolaylaştıracaktır. Öğrenmeleri onların akıllarına, hem gönüllerine (duygularına) hem de bedenlerine nüfuz etmelidir.
2. Öğrenme çıktıları arasında öğrenme düzeylerinin somuttan soyuta doğru bir hiyerarşik düzende gitmediği görülmektedir. Yani öğrenci için öğrenilmesi zor olan öğrenme çıktıları zaman zaman daha kolay öğrenme çıktılarının önüne geçirilmiştir. Öğrencilerin bilmeden kavrayamayacağı, kavramadan da öğrendikleri bilgileri yaşantılarında kullanamayacakları aşikârdır. Eğer aynı durum öğretme süreci için de geçerli oluyorsa ve öğrenciler öğrenme çıktılarını anlamakta zorlanıyorlarsa, öğrencilerin öğrenmesine değil öğrenmekte zorlanmasına hatta öğrenememesine hizmet edilmiş olacaktır.
3. Ders öğrenme çıktılarının düşük düzeyde öğrenme çıktılarıyla kapsandığı görülmektedir. Öğrencileri öğrenme çıktıları açısından sadece alanla ilgili kavramsal bilgilerle donatmak, onların öğrendiklerini aktüel ve mesleki yaşamlarında kullanamayacakları anlamına gelmektedir.

Hazırlanan Testlere İlişkin Değerlendirmeler

1. Kullanılan testler^{1*} bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenme özelliklerini birlikte ele almamakta, sadece bilişsel unsurlara yönelik ölçmelere odaklanılmaktadır. Testlerin büyük bir kısmı bilişsel bilgilerin ölçülmesiyle sınırlı tutulmuş, öğrencilerin duyuşsal ve psikomotor kazanımlarına ilişkin ölçümlere genellikle rastlanmamıştır. Bu durum öğrencilerin öğrenmelerini sadece bilgilerini yoklamaya indirgemektedir. Ders öğretim planlarındaki program çıktılarında da benzer sorun bulunduğu için bu durum

^{1*}“Test” tüm değerlendirme yöntemlerinin ortak adı olarak kullanılmıştır. Ayrıca metin boyunca “testler” sözcüğü bazı testler anlamında kullanılmıştır.

normal görülebilir. Fakat öğrencilerin sadece bilişsel gelişim ve sorumlulukları konusunda sınanmaları onların ezbere başvurmalarına neden olacak, ders bütünü itibarıyla onları dersin kazandırması gereken olumlu tutum, değer ve etik yaklaşımlardan uzaklaştıracaktır. Motor becerilere dönük öğrenme çıktılarına öğretim ve değerlendirme esnasında yer verilmediğinde ise öğrencilerin öğrendiklerini yaşantılarına mal edebilmeleri mümkün olmamaktadır. Hem öğretim hem de değerlendirme sürecinde öğrencilerin öğrenmelerindeki bilişsel, duyuşsal ve psikomotor denge iyi kurulmalıdır. Kısacası öğrencilerin bilişsel kazanım ve akıl yürütmelerine duyuşsal ve yaşantısal destekleyiciler eşlik etmelidir.

2. Öğretici uygun test kullanmamaktadır. Özellikle tutum ve becerilerin ölçülmesi söz konusu olduğunda, sorun daha fazla gün yüzüne çıkmaktadır. Öğretici tutumları ölçerken tutum ölçeklerine, yarım bırakılmış tutumları dile getiren kompozisyonlara ya da doğrudan gözleme başvurmalıdır. Bu tip ölçmelerde gözlemlenen tutum davranışlar öğreticinin cevap anahtarında mutlaka kriter ve ölçüt listesi olarak yer almalıdır. Beceri eğitime dayalı ölçmelerde (özellikle spor ve sanat alanları ile uygulamalı mesleki ve teknik becerilerin eğitimleri) performansa, iş, görev, sorumluluk, icra ve pratikler performansa dayalı olarak ölçülmelidir. Bu ölçmelerde yine davranışlara dayalı (öğrenme çıktıları açısından) ölçüt ve kriter listeleri kullanılmalı, uygulamalar gerekirse kayıt altına alınarak izlenmeli ve puanlanmalıdır. Bu bağlamda öğreticinin zihninde geliştirdiği ve yaygın olarak kullanmaya başvurduğu somut olmayan ve kanaat içeren değerlendirmelerden kaçınmalıdır.
3. Ders öğretim planları öğrenme çıktıları ilişkisi incelendiğinde, testlerde öğrenme çıktıları arasında yeterince anlamlı ilişki kurulmadığı görülmektedir. Yani hedeflenen öğrenme çıktılarına uymayan ölçmeler yapılmıştır. Bu durum öğrencinin eksik öğrenmesine neden olabileceği gibi informel olarak gerekli olmayan öğrenmelere de sebebiyet vermektedir. Öğrencilerin zihinsel kapasitelerini dersin amaçları doğrultusunda en doğru şekilde kullanmak daha pedagojik bir bakış açısı sağlayacaktır.

4. Testler öğrenme çıktılarını kapsamamaktadır. Özellikle çoktan seçmeli testlerde yeterli sayıda soru bulunmamaktadır. Örneğin 5 ya da 10 sorudan oluşan çoktan seçmeli bir testin test olarak adlandırılması mümkün değildir. Bu tip testler öğrenme çıktılarını iyi kapsayamadıklarından ve çok kısa zamanda ölçüm yaptıklarından öğrencilerin gerçek öğrenmeleri ölçülebilmüş olmamaktadır. Bu durum öğrencinin dersi önemsememesine neden olabilir. Öğrenciler bu tip bir değerlendirmeyi diğer derslerin değerlendirmeleriyle kıyaslama yapmaya yönelebilirler. Sonuç hem öğrenciler hem de öğretmenler arasında kaotik bir meseleye dönüşebilir.
5. Testlerin öğrenme çıktılarında belirtilen öğrenme düzeyinin üzerinde ya da altında hazırlandığı belirlenmiştir. Bu durum öğrencilerin dersle ilgili öğrenmelerden haz almamasına, sınav esnasında stres ve sınav kaygısı yaşamasına neden olacaktır. Testler öğrenme çıktılarında belirtilen ile uyumlu ve belirlenen öğrenme çıktısının gerçekleştirilebilmesini sağlayıcı nitelikteki bir ölçme değerini içermelidir.
6. Testlerdeki cümleler genellikle “nedir?, tanımlayınız” ya da zaman zaman “açıklayınız” ifadeleri ile bitmektedir. Bu durum düşük öğrenme düzeylerinin ölçüldüğünün ve öğrencilerin üst öğrenmelere teşvik edilmediklerinin göstergesidir. Öğrencileri “bu durumda siz olsanız ne yapardınız?” ya da bu sorununun çözümü için öneriniz nedir” gibi yaklaşımlarla da düşünme süreçlerine evirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu bağlamda değerlendirme yapılırken öğretici daha da fazlasını dikkate almalı ve öğrencilerini analitik düşünme, sentezleme ve yaratıcı/özgün düşünmeye sevk etmelidir. Üst düzey düşünme süreçleri ölçülmek istendiğinde ders öğretim planlarındaki öğrenme çıktılarının bu öğrenme süreçlerini kapsayıp kapsamadığı kontrol edilmelidir. Öğrencilere ders öğretim planında kendilerine bildirilen öğrenme çıktılarının dışına çıkmamalı ya da öğretim planı yeniden ele alınmalı, durum öğrenciyle mutlaka paylaşılmalıdır.
7. Testlerin yönergelerinde testin amacı, süresi, puanlama ya da değerlendirmeyi ele alış biçimine ilişkin bilgiler yer almamaktadır. Bu durum öğrencilerin kendilerini değerlendirme ve sınavı anlamlandırmalarını zorlaştıracaktır.

8. Testlerde cevap anahtarı bulunmamakta ya da bu anahtarın yeterince açık olmadığı anlaşılmaktadır. Cevap anahtarları hazırlanırken ölçülen davranış puanlama ilişkisi tam olarak kurulmalıdır.
9. Testler hedeflenen davranışların ölçülmesi açısından test geliştirme adımlarına uygun hazırlanmamışlardır. Belirlenen bazı eksikler aşağıdaki gibidir:
 - Testlerde yazım yanlışları ve anlatım bozuklukları yer almaktadır. Bu durum öğrencinin gerçek başarısını ölçmeyi gölgeleyebilir.
 - Özellikle çoktan seçmeli ya da doğru yanlış tipi testlerde doğru yanlış sayısındaki dengenin korunmadığı görülmektedir.
 - Tekrar eden seçenekler bulunmaktadır.
 - Yeterli seçenek sayısı bulunmamaktadır. Yükseköğretimde kullanılan testlerde çoktan seçmeli sınavlar için seçenek sayısı dört ya da beşten az olmamalıdır.
 - Seçenekler arası hiyerarşik düzene uyulmamaktadır. Örneğin kronoloji ölçmeyi hedefleyen bir test maddesinde seçeneklerde öncelik sonralık ilişkisi bulunmamaktadır. Aynı durum sayısal çözümler yapmaya dayanan test maddelerinin seçeneklerinin yazımı için de geçerlidir. Seçeneklerdeki rakamsal değerler öğrencilere karışık olarak sunulmuştur.
 - Doğru cevap gibi işleyen seçenekler yer almaktadır. Değerlendirme yaparken öğrenciyi şaşırtmak pedagojik bir yaklaşım değildir.

Dönüt, Değerlendirme ve Tavsiyeler

1. Testler ders öğretim planında hedeflenen öğrenme çıktılarını kapsayacak nitelikte hazırlanmalıdır.
2. Öğrencilerin bilişsel öğrenmeleri kadar duyuşsal ve psikomotor öğrenmeleri de değerlendirilmeye çalışılmalıdır.
3. Değerlendirme sayısı gelişim ve öğrenmeleri izlemeye dönük olarak artırılabilir. Bu durum öğrencinin kendisini izlemesi ve tanımasına olanak vermektedir.

4. Testlerde öğrencileri ezbere değil düşünme ve akıl yürütmeye teşvik edici, analitik, yaratıcı ve estetik düşünmeye özendiren, sorunlara ve olaylara stratejik ve geniş perspektiflerle bakabilmeyi pekiştiren sorular kullanılmalıdır. Öğrencilerin bilişsel yükleme ve ezberleme yoluyla yapılan değerlendirmelerle zihinsel deformasyona uğramamaları sağlanmalıdır.
5. Çoktan seçmeli testlerin büyük öğrenci gruplarında uygulanması daha uygundur ve geniş öğrenme konuları ölçmek isteniyorsa kullanılır. Bu tip testleri küçük gruplarda ve az sayıda soruyla kullanmayınız. Bu tip testlerde çok sayıda soru sorularak, konu ve kavramların temsil gücü -kapsam geçerliliği- sağlanmalıdır.
6. Testler küçük gruplarda uygulanırken öğrenci öğrenmelerini daha ayrıntılı şekilde izlemeye dönük stratejiler geliştirilmelidir. Bu stratejiler, gözlem ve deney yapma, öyküleme ve hikâyeleme (günlük tutma), ödev, proje, öz değerlendirme ve benzerlerinden birisi olabilir. Bu tip değerlendirme yöntemleri öğreticinin daha fazla zamanını almakla birlikte, daha sağlıklı sonuçlar vermektedirler.
7. Başarı değerlendirmeleri nitel değeri olan rubrikler gibi, puanlama kalitesini de değerlendirmek için kullanılan puanlama kılavuzlarıyla ele alınmalı, öğrencilerin öğrenmelerini kendi kendilerinin izlemelerine de olanak tanınmalıdır.
8. Değerlendirmeler hakkında öğrencilere öncesinde bilgi, sonrasında mutlaka dönüt verilmelidir. Böylece öğrencilerin kendi gelişimlerini kendilerinin de izlemelerini sağlayıcı, biçimlendirici bir değerlendirme yapılmış olacaktır. Vize sonrası değerlendirmeler deste ve yüz yüze, final sonrası dönüt ve değerlendirmeler ise öğreticinin kişisel web sayfasında öğrencilerle yazılı olarak ya da öğreticinin ve öğrencinin birlikte karar verecekleri diğer yöntemlerle mutlaka paylaşılmalıdır.
9. Cevap anahtarı olmayan bir test uygulanmamalıdır.

10. Zaman zaman bireysel öğrenmelere ek olarak grupla ve iş birlikli öğrenmelere dönük değerlendirmelere de yer veriniz.
11. Son derslerinizde öğrencilerinizin de sizi değerlendirmelerine olanak tanıyınız. Bu değerlendirme sürecinde öğrencilerin isimlerini ve kimliklerini gizli tutunuz.